

Hoffer András–Szörös Zoltán

JÁSZBERÉNYTŐL AZ ÜLLŐI ÚTIG – NAGY BÉLA, A FRADI KRÓNIKÁSA

A modern világban idejétmúlnak tűnhetne egy fiatalember, aki rengeteg adatot fejből tud kedvenc csapatáról, s legfeljebb az újságok cikkeit, fotóit és az élő szemtanúkat hívja segítségül, hogy bővítse ismereteit a közeli és távoli múlt eredményeivel, eseményeivel kapcsolatban. És persze utazna, kutatna egy-egy tárgyi emlék, relikvia után, ami reményei szerint nem csak neki érdekes és fontos.

Manapság a sportban is megkerülhetetlen a marketing, legendás klubok válnak egyben branddé is. A „fejlett nyugat” alighanem abban is megelőzött bennünket, hogy a sportban méltó rangot adott az elődöknek, s egy-egy stadionnak megkerülhetetlen része lett a „múzeum”, ahol szurkoló, szimpatizáns vagy szimpla érdeklődő tudhatja meg, honnan indult, kikkel, milyen utat járt be egészen a jelenig egy adott egyesület. Aligha véletlen, hogy ezen a téren az „első fecske” Magyarországon a legnépszerűbb klub, a Ferencváros lett. Azt remélhetőleg nem csak a labdarúgást követők közül tudják sokan, hogy az alapokat egy fentebb körülírt, akkor még fiatalember, Nagy Béla rakta le a IX. kerületi zöld-fehéreknél.

Nagy Béla nevéhez több mint száz Fradival kapcsolatos kiadvány fűződik

A képen balról a Fradi legendás krónikása Pelé és Albert Flórián társaságában

Azt viszont valószínűleg jóval kevesebben, hogy a Fradi legendás krónikása, aki idén lenne 75 éves, Jászberényben látta meg a napvilágot, s bár fiatalon Budapestre került, joggal lehet rá büszke szülővárosa is. Jelen dolgozat életútjáról, hivatásáról, az FTC-nél az FTC-ért végzett széleskörű tevékenységéről igyekszik áttekintést adni.

Gyermekevek Jászberényben – fiatalon a fővárosban

A korabeli egyházi anyakönyvi adatok alapján Nagy Béla – teljes nevén Nagy Béla Olivér – 1944. május 6-án született Jászberényben, és május 10-én keresztelték meg. Hivatalos lakóhelyük ekkor még Jászládányban, az Újszászi út 84. szám alatt volt. Általános iskoláit Jászfényszarun, Jászberényben és Budapesten végezte.

A középiskolai tanulmányait a fővárosban, a IX. kerületi Fáy András Gimnáziumban folytatta, 1962-ben érettségizett. A gimnázium után a budapesti Mátyás Pince étteremben dolgozott pincérként, és a munka mellett a felszolgálói szakmunkás iskolát is elvégezte. Mint ahogy Nagy Béla egy Szegő András által készített 1985-ös interjúban elmondta, diákkorában hangozós szurkoló volt, az U szektorból üvöltözött, természetesen az akkori, sokkal visszafogottabb stílusban. Hozzátette, már édesapja is Fradi-drukker volt, így tulajdonképpen örökölte a klub iránti rajongást, és gimnáziumba is a ferencvárosi Mester utcába járt. Amikor a későbbi feleségének udvarolt, őt is rászoktatta a meccsre járásra. 1965-ben nősült, három év múlva

született meg a lányuk. Kutatásaink során felmerült, hogy Nagy Béla Jászberényben, a Lehel étteremben is dolgozott pincérként, amit felesége és lánya nem tudott megerősíteni, ugyanakkor más források szerint a városban töltött nyári iskolai szünetben kiegészítő pincér volt Apter Lajos főpincér mellett.

Hobbi, társadalmi munka, hivatás

Nagy Béla kellő öniróniával nyilatkozott arról, hogy korán belátta, labdarúgóként aligha juthat el szeretett egyesületének közelébe, de már gyerekfejjel mindent gyűjteni kezdett az FTC-ről, amit csak akkoriban lehetséges volt. A legfogékonyabb éveiben, a hatvanas évek elején élte a Ferencváros az egyik aranykorát, Novákkal, Mátraival, Dalnokival, Alberttal, Rákosival, így vonzalma csak fokozódott. Alaposság, precizitás jellemezte, a kivágott újság-cikkeket albumba ragasztotta, rendszerezte, katalogizálta. Pedig akkor még nem tudta, nem is gondolta, hová jut majd el.

A pincéri munka révén ismerkedett meg a Fradi egyik vezetőségi tagjával, aki tudott róla, hogy szabadidejében a zöld-fehérek múltját kutatja. Így gyakran járt a Testnevelési Főiskola könyvtárában is, ahonnan a régi eredményeket, összeállításokat gyűjtötte. Ennek köszönhetően ajánlották be az agitációs és propaganda bizottságba társadalmi aktívának. Két év után az akkori kultúros nyugdíjba vonulása után került állásba propagandistaként. Érdekes epizód, hogy bár az 1800 forintos kezdő fizetése alacsonyabb volt a vendéglátásban megkeresettnél, ám egy percig sem habozott, elfogadja-e a lehetőséget. A Ferencváros megalakulásának 70. évfordulóján, 1969-ben gyűjteményéből kiállítást szervezett, ettől fogva a klub alkalmazásába került.

Propagandistából krónikás

Ekkortól kezdte gyűjteni és felkutatni – immár hivatásszerűen – a régi ereklyéket, képeket, tárgyakat. Felkereste a régi játékosokat, lejegyezte emlékeiket. Először egy kisebb kiállítást rendezett be a saját irodájában, ebből jött létre a Fradi labdarúgó-szakosztály megalakulásának 85. évfordulóján, 1985. december 3-án Nagy Béla alapításában a Fradi Futballmúzeum, mely az évek során egyre bővült. A múzeum jelenlegi helyén 2014. augusztus 7-én nyílt meg, hivatalosan is 2015. január 13-án kapta meg a múzeum besorolást. Írta és szerkesztette a klub újságját és egyéb kiadványait, krónikásként sorra dolgozta fel az FTC múltját sporttörténeti könyveiben, és megörökítette legnagyobb alakjainak pályafutását. Pártolótagságot toborzott, számos programot szervezett a Baráti Kör tagjainak, an-

kétokat, beszélgetéseket, valamint sportvonatkozású utazásokat belföldre és külföldre is.

Munkáját lankadatlan lendülettel és szorgalommal végezte. 106 könyvnek volt szerzője, társszerzője, szerkesztője. Ez évente kb. 3 kiadványt jelentett. 1999-ben a Ferencvárosért emlékéremmel jutalmazták. Az ötletekből sohasem fogyott ki, még a betegsége idején is dolgozott. 2006. március 26-án hunyt el, munkásságának nagyon sokat köszönhet a Fradi-család. Családja, felesége és leánya mindvégig megfelelő háttérrel biztosították számára. A korábban említett interjúban elmondta, türelemmel viselték, ha csak éjszaka tért haza, mikor elutazott a csapattal, vagy épp valamilyen kuriózumot igyekezett felkutatni. Békén hagyták, mikor kikapott a Fradi, mert olyankor menthetetlenül letargikus volt. Szívügye volt a már akkor is romló szurkolói kultúra javítása, az elharapózó balhék, botrányok visszaszorítása.

Nagy Domokos Imre történész, aki baráti viszonyt ápolt Nagy Bélával és hosszú éveken át segítette munkáját, 2011-ben így emlékezett a Krónikásra *Emlékeim Nagy Béláról* című cikkében:

„Féltem a találkozástól, amikor a Fradi Futballkrónika megjelenése után 1973-ban levelet írtam neki, hogy hát nekem van vagy kéttucat meccsem, ami nála hiányzik. Ha valaha kellemesen csalódtam, akkor benne. Örömmel vette kiegészítéseimet és ígéreteimet, hogy tovább is segítek neki. (...) Minden részadat nagyon fontos volt neki. (...) Soha sem érdekelt, hogy mi volt az eredeti foglalkozása, hiszen olyan jó érzéke volt a történeti kutatásokhoz. Csak azt tudtam, hogy eredetileg nem volt történész. Sokra becsültem nála az adatok tiszteletét, hogy nem a véleményéhez kereste az adatokat, hanem az adatok alapján alakította ki véleményét. (...) Igazi történésszé nőtte ki magát, akinek a Fradi volt a mindene, de a tényeket sohasem hallgatta el, még akkor sem, ha kedvezőtlen volt a Fradira.”

Látogatás Jászberényben

Bár munkája és családja a fővároshoz kötötte, szülővárosába „hivatalos” minőségében, már a Fradi közismert krónikásaként invitálták meg. 1991. november 4-én a Pannónia bárba szerveztek beszélgetést a helyi focikedvelők számára, melynek vendégei Albert Flórián és Nagy Béla voltak. A legendás Császár, a máig egyetlen magyar aranylabdás, volt válogatott labdarúgó beszélt pályafutásáról, emlékezetes mérkőzésekről. Nagy Béla – mint az FTC élő lexikona – sok érdekességet osztott meg a hallgatósággal a klubbal kapcsolatban. Sokak számára – így ezen dolgozat egyik szerzőjének, aki húszévesen volt szem- és fültanú – ekkor „fedte fel”, hogy ő jászberényi születésű.

Múzeum és program névadója

Halálát követően, emlékezve munkásságára a múzeumot *Nagy Béla Fradi Múzeum* névre keresztelték. A *100% Fradi* című lap tiszteletbeli szerkesztője volt. A ma már a Groupama Aréna főépületének földszintjén található múzeumban 203 négyzetméteren, hét helyiségben közel háromszáz tárgy, emlék látható. A múzeum egyik termében félévente változó tematikus kiállításokat is rendeznek, melyek az FTC egy-egy kiemelkedő korszakát/személyét/eseményét mutatják be alaposabban. A Fradi Múzeum tárgyainak száma közel 3000 darab. A kiállításokat a megnyitó óta több mint 9000 látogató tekintette meg, külföldiek is előszeretettel keresik fel. Az intézmény igyekszik mindenben alkalmazkodni a kor követelményeihez. A Fradi egy innovatív technológiát is felhasznált, így a mobil alkalmazások a tárlatvezetés során – hat nyelven is – meghallgatható audióanyagokat, úgynevezett iBeacon technológiával tették elérhetővé a látogatóknak.

A Hungaricana Közgyűjteményi internetes portál felületén megtalálhatóak olyan kiadványok digitális formátumai, melyek Nagy Bélához kapcsolhatóak. Egy részükkel a Fradi Múzeum alapítójának a munkássága előtt kívánnak tisztelni, a több mint száz kötetben az olvasók a Ferencvárosi Torna Club történetéről, statisztikai adatokról, illetve egyéb, a Ferencvárossal szülő érdekességekről olvashatnak. Így hozzáférhetővé válnak az immár ritkaságszámba menő és szinte beszerezhetetlennek bizonyuló könyvek, melyekből az olvasók tájékozódhatnak, és akár a Ferencvárossal kapcsolatos kutatásokat is végezhetnek.

A Hungaricana felületén megjelenő művek másik nagy csoportja a korábbi években megjelenő Fradi Magazinok gyűjteménye. Ezekhez a magazinokhoz is volt köze Nagy Bélának, hiszen tiszteletbeli szerkesztőjük is volt. Ezekből a folyóiratokból szintén sok érdekességet, sporttörténelmi tényt ismerhet meg az olvasó, és ugyanúgy szolgál a kutatóknak/szakdolgozóknak kiváló és szinte kimeríthetetlen forrásul.

Nagy Béla klubszeretete, utánozhatatlan lelkesedése előtt aligha lehetne méltóbban tisztelni, mint ahogy kezdeményezésével a Magyar Sportújságírók Szövetsége (MSÚSZ) teszi. 2018 májusában indult el a kormány anyagi támogatásával a Nagy Béla-program, melynek célja sportkönyvek, -kiadványok megjelentetésének, sporttárgyú kiállítások, konferenciák, rendezvények szervezésének, sportklubok, sportszervezetek honlapja, múzeuma, emlékszobája kialakításának, megújításának a támogatása.

A program névadása jelzi, gyűjtői, írói munkássága és a Fradi Múzeum létrehozása, hagyományápoló tevékenysége követendő példa lehet a jövőben mások számára is. Az MSÚSZ elnökségének nem titkolt szándéka, hogy a programmal hozzájáruljon a magyar sportkultúra fejlesztéséhez.

Nagy Béla személyesen kalauzolta a látogatókat a Fradi Múzeumban

Zárszó

Nagy Béla élete nem egészen 62 éve alatt felbecsülhetetlen értéket őrzött és teremtett meg, ezek mellett szerénységével, alázatával, a Fradi iránti olthatatlan rajongásával vívott ki elismerést a klubon belül, illetve a magyar és a nemzetközi sportéletben. A leghíresebb játékosok is rendkívüli módon tisztelték, ahogyan ő is felnézett rájuk, még akkor is, mikor több évtizedes, mondhatni baráti viszony fűzte hozzájuk, például Albert Flóriánhoz is. S hogy mindemellett milyen sokoldalú és nyitott ember volt, azt jól jelzi, hogy még sci-fi novellát is írt. S hogy miről? Igen, a Ferencvárosról. Az ajánló szerint „*A TON-bolygónak jelentem című írás egy különös kalandozás a fantasztikum világába. Érdeemes elolvasni, mert egyrészt a Ferencváros történelmét ötvözi egy idegen társadalom felfedezési szándékával, másrészt Nagy Béla munkásságát is egy kicsit közelebb tudja hozni.*”

Ugyanakkor elgondolkodtatóak Nagy Bélának a történet előtt olvasható bevezető sorai, amikor felidézte, hogyan is jött az ötlet a mű megírására.

„1979. május 3. – Felvillant bennem, hogy nyolcvan évvel ezelőtt ezekben az órákban alakította meg néhány lelkes franzstadti sportember a Ferencvárosi Torna Clubot, százezrek – ha nem milliók – Fradiját. Ezen merengtem még másnap reggel is. Merengtem azon, hogy az élet rohanó percei hogyan teljesednek évtizedekké, hogyan múlik el minden, s mily kevés tapintható marad az egykori világból. Változik minden, és bizony, ha egy földön kívüli lény látta volna az egykori Budapestet, a régi Fradi-pályát és a mait – ugyancsak elcsodálkozna a változásokon.”

Valóban, azóta is sok minden változott, új, pazar stadion épült, ám ott is ismerős név köszön a múzeum bejáratánál a látogatóra. Nagy Béla pályájával épp azt igazolta, ha van olyan, aki erre teszi fel az életét, az igazán fontos dolgok velünk maradnak.

Források:

Besenyi Vendel, helytörténeti kutató; Jászberény

FTC Baráti Kör – www.ftcbaratikor.hu

Jászkürt, Jászberény város lapja; 1991. november 9-i szám

Nagy Domokos Imre, történész; Budapest

Nagy Ildikó, Nagy Béla lánya; Budapest

Szegő András interjúja: A krónikás krónikája (1985)

Tempó FRADI! Klubtörténeti és -statisztikai portál – www.tempofradi.hu